

Ks. Bogusław Migut*

Lublin

WSPÓLNY UDZIAŁ MAŁŻONKÓW W EUCHARYSTII

Wspólny udział małżonków w Eucharystii wypływa najpierw z samej więzi Eucharystii i sakramentu małżeństwa z misterium Chrystusa. Zarówno Eucharystia, jak i sakrament małżeństwa są bowiem znakami misterium Chrystusa. Ponadto życie małżeńskie, będąc realizacją przymierza mężczyzny i kobiety w Bogu, we wszystkich jego wymiarach jest wpisane w Eucharystię jako aktualizację Nowego Przymierza. Z Eucharystii małżonkowie czerpią moc budowania tego przymierza. Zakłada to odpowiednie uczestnictwo małżonków w celebracji Eucharystii. Niniejsze opracowanie odwoływać się będzie głównie do najnowszego nauczania Kościoła na temat Eucharystii i sakramentu małżeństwa.

EUCHARYSTIA I MAŁŻEŃSTWO JAKO ZNAKI MISTERIUM CHRYSYUSA

Misterium Chrystusa

Człowieczeństwo Jezusa było i jest znakiem i narzędziem Jego Bóstwa i zbawienia, które przynosi. „To, co było widzialne w Jego ziemskim życiu, prowadzi do niewidzialnego misterium Jego synostwa Bożego i Jego odkupieńczego posłania” (KKK 515). Całe bogactwo Chrystusa „jest przeznaczone dla każdego człowieka,

* **Bogusław Migut**, ks. dr hab. – jest kierownikiem Katedry Duchowości Liturgicznej na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, autorem licznych publikacji z zakresu teologii liturgii oraz relacji liturgii do formacji i duchowości chrześcijańskiej (kontakt z autorem: bmigut@kul.pl).

ono jest dobrem każdego człowieka”¹. Z tym wszystkim, „co przeżył i wycierpiał za nas raz na zawsze, jest ciągle obecny przed obliczem Boga, aby teraz wstawiać się za nami” (KKK 519).

Teologia chrześcijańska używa terminu „misteria Chrystusa” na oznaczenie poszczególnych wydarzeń z życia Jezusa Chrystusa. Kulminacyjne jest misterium paschalne, czyli przejście Jezusa ze śmierci do życia, które obejmuje wszystkie inne misteria Jego życia. Całość misteriów Chrystusa wraz z misterium paschalnym określana jest mianem misterium Chrystusa. Całe ziemskie życie Jezusa Chrystusa od misterium Wcielenia do misterium Paschy jest misterium Boga i Jego miłości, a tym samym misterium Chrystusa. Pojęcie „Misterium Chrystusa” oznacza: misterium Nowego Adama i zjednoczenie rodzaju ludzkiego; zbawczą wolę Boga i dobrowolną ofiarę życia Jezusa; ekonomię sakramentalną, czyli udział chrześcijanina w ofierze życia Jezusa.

Misterium Chrystusa jest misterium Nowego – Drugiego Adama. Jego człowieczeństwo jest „sakramentem”, czyli znakiem i narzędziem Bóstwa i zbawienia, które przynosi. To, co było widzialne w Jego ziemskim życiu, prowadzi do niewidzialnego misterium Jego synostwa Bożego i Jego odkupieńczego posłania.

Misterium Chrystusa jest objawieniem miłości Ojca, a zarazem misterium odkupienia i rekapitulacji. Całe życie Jezusa jest objawieniem Ojca [...] nawet najmniejsze szczegóły Jego misteriów ukazują *miłość Boga ku nam* (1 J 4,9 – KKK 516)².

Całe Jego życie jest misterium Odkupienia. Odkupienie przychodzi do nas przede wszystkim przez krew Krzyża, ale to misterium jest obecne w dziele całego życia Chrystusa. Odkupienie zawarte jest już w tajemnicy Wcielenia, przez które, stawszy się ubogim, ubogacił nas swoim ubóstwem, w życiu ukrytym, w którym przez swoje poddanie naprawia nasze nieposłuszeństwo, w słowie, przez które oczyszcza słuchaczy, w uzdrowieniach i egzorcyzmach, przez które *wziął na siebie nasze słabości i nosił nasze choroby* (Mt 8,17) oraz w Jego zmartwychwstaniu, przez które nas usprawiedliwia (zob. Rz 4,25; por. KKK 517). Życie Jezusa jest też tajemnicą rekapitulacji całej historii ludzkości w Nim jako głowie. „Wszystko, co Jezus uczynił, powiedział i wycierpiał, miało na celu na nowo skierować człowieka do jego pierwotnego powołania” (KKK 518), uczynić zeń nowe stworzenie³.

Misterium Chrystusa oznacza zbawczą wolę Boga i dobrowolną ofiarę życia Jezusa. Katechizm, ukazując odkupieńczą śmierć Chrystusa, podkreśla jej uprzednią obecność w Bożym zamyśle zbawienia. Spotyka się w niej zbawczy plan Ojca i bosko-ludzka wola Jezusa Chrystusa, który całym swym życiem

¹ Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis* (RH), 4 III 1979, nr 11.

² Por. S. Budzik, *Taka jest wiara Kościoła. Wprowadzenie w podstawowe prawdy wiary*, Tarnów 2000, s. 100–103.

³ Por. C. Bartnik, *Odkupienie, usprawiedliwienie i zbawienie*, w: *Teologiczne rozumienie zbawienia*, red. tenże, Lublin 1979, s. 34–36.

i pełnym doświadczeniem śmierci pragnie dokonać zbawienia rodzaju ludzkiego. Boży zamysł zbawienia został wcześniej zapowiedziany w Piśmie Świętym jako tajemnica powszechnego odkupienia, to znaczy wykupu, który wyzwala ludzi z niewoli grzechu. „Odkupieńcza śmierć Jezusa wypełnia w szczególności prorocstwo o cierpiącym Słudze (por. Iz 53,7-8). Sam Jezus przedstawił sens swego życia i śmierci w świetle cierpiącego Sługi” (KKK 601) po swoim zmartwychwstaniu (por. Łk 24,25-27;44-45)⁴. Bóg, posyłając własnego Syna w postaci sługi, w „postaci człowieka upadłego i poddanego śmierci z powodu grzechu, dla nas grzechem uczynił Tego, który nie znał grzechu, abyśmy się stali w Nim sprawiedliwością Bożą (2 Kor 5,21)” (KKK 602). Naprzeciw temu wychodzi wolna inicjatywa Jezusa, który w miłości odkupieńczej przyjął nas w naszym oddzieleniu od Boga, aż po wołanie na krzyżu w imieniu ludzkości: *Boże mój, Boże mój, czemuś Mnie opuścił?* (Mk 15,34). „Bóg, czyniąc Go w ten sposób solidarnym z nami jako grzesznikami, własnego Syna nie oszczędził, ale Go za nas wszystkich wydał (Rz 8,32), abyśmy zostali pojednani z Bogiem przez śmierć Jego Syna (Rz 5,10)” (KKK 603). Ta uprzedzająca i w pełni ofiarna miłość Boga obejmuje wszystkich ludzi.

W misterium Chrystusa spełnia się prorocstwo Ozeasza:

Dlatego chcę ją przynęcić, na pustynię ją wyprowadzić i mówić jej do serca. Oddam jej znowu winnice, dolinę Akor uczynię bramą nadziei – i będzie Mi tam uległa jak za dni swej młodości, gdy wychodziła z egipskiego kraju. I stanie się w owym dniu – wyrocznia Pana – że nazwie Mnie: Mąż mój, a już nie powie: Mój Baal. Usunę z jej ust imiona Baalów i już nie będzie wymawiać ich imion. W owym dniu zawrę z nią przymierze, ze zwierzem polnym i ptactwem powietrznym, i z tym, co pełza po ziemi. Łuk, miecz i wojnę wyniszczę z jej kraju, i pozwolę jej żyć bezpiecznie. I poślubię cię sobie [znowu] na wieki, poślubię przez sprawiedliwość i prawo, przez miłość i miłosierdzie. Poślubię cię sobie przez wierność, a poznasz Pana (Oz 2,16-22).

Idea poślubienia i oddania zrealizowała się w pełni w Jezusie Chrystusie. W Nim Bóg poślubił swój lud, a lud okazał Bogu całkowite oddanie.

Eucharystia znakiem misterium Chrystusa

Misterium Chrystusa oznacza też ekonomię sakramentalną, czyli udział chrześcijanina w ofierze życia Jezusa. Misterium Chrystusa obejmuje nie tylko czas pomiędzy Wcieleniem a śmiercią na krzyżu, w którym Jezus jako drugi Adam, Bóg, a zarazem człowiek, łączy w sobie wszystkich ludzi w celu przywrócenia im łaski utraconej przez pierwszego Adama. W Nim łączy się zbawcza wola Boga z Jego ofiarą życia. Misterium Chrystusa to także kontynuacja i aktualizacja zbaw-

⁴ Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela*, Città del Vaticano 1989, s. 489-494.

czego dzieła Chrystusa w Kościele, udzielanie owoców zbawienia, a tym samym udział ludzi w misteriach życia Jezusa, a zwłaszcza w misterium paschalnym. Całe bogactwo Chrystusa „jest przeznaczone dla każdego człowieka, ono jest dobrem każdego człowieka” (RH 11). Uwielbiony Chrystus ze wszystkim, co przeżył i wycierpiał za nas, wstawia się za nami u Boga. Nie był on tylko doskonałym wzorem do naśladowania. „Wszystko, co Chrystus przeżył, czynił po to, abyśmy mogli przeżywać to w Nim i aby On przeżywał to w nas” (KKK 521). Chrystus pragnie dopełnić swe misteria w ludziach, niejako aplikować swoje dzieło zbawcze każdemu człowiekowi indywidualnie. Pragnie dopełnić w każdym człowieku zwłaszcza misterium paschalne, które stanowi punkt szczytowy wszystkich Jego misteriów. Konieczna jest też świadomość, że bez misterium paschalnego, ze szczególnym zaakcentowaniem zesłania Ducha Świętego, nasz udział w misteriach życia Chrystusa nie byłby możliwy. Dopełnienie misterium Chrystusa w ludziach dokonuje się w Kościele, który jest trafnie oceniany jako misterium Osoby (Chrystus) w osobach (wierzący w Chrystusa)⁵.

Śmierć Chrystusa na krzyżu i wylanie Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy zapoczątkowuje czas Kościoła. Chrystus żyje tu i działa w nowy sposób, który Tradycja chrześcijańska określa mianem „ekonomii sakramentalnej”. Chrystus w ramach tej ekonomii ukazuje, uobecnia i przekazuje swoje dzieło zbawienia, a przede wszystkim misterium paschalne, za pośrednictwem liturgii, a zwłaszcza jej serca, Eucharystii (por. KKK 1076)⁶. Ekonomia sakramentalna jest tym samym naszym uczestnictwem w ofierze Chrystusa, życiem mocą tej ofiary oraz włączeniem wszystkich cierpień i ofiar w tę jedyną ofiarę. Celem ekonomii sakramentalnej jest przemiana człowieka na wzór Chrystusa, która za teologią wschodnią coraz częściej określana jest mianem przeobóstwienia.

Spośród sakramentów szczególne miejsce zajmuje Eucharystia. Jest ona najpełniejszą obecnością Chrystusa, jedynego Kapłana i Pasterza. Pierwzoplanowym sposobem obecności Chrystusa w liturgii jest Ofiara Mszy św., w której uobecnia się

w osobie odprawiającego, gdyż „Ten sam, który kiedyś ofiarował się na krzyżu, obecnie ofiaruje się przez posługę kapłanów”, czy też zwłaszcza pod postaciami eucharystycznymi. Innymi sposobami Jego obecności są sakramenty „gdy ktoś chrzci, sam Chrystus chrzci”, słowo Boże „gdy w Kościele czyta się Pismo Święte, wówczas On sam mówi” oraz zgromadzony lud „gdy Kościół modli się i śpiewa psalmy” (KL 7).

Podkreślenie szczególnej obecności Chrystusa w celebracji Eucharystii wynika z substancjalnego wymiaru tej obecności pod postaciami chleba i wina.

⁵ Por. C. Bartnik, *Dzieło Jezusa Chrystusa. Chrystus „społeczny” – więź z Kościołem*, w: *Jezus Chrystus ikona historii i wiary*, red. R. Dziura, Lublin 2004, s. 175, 176; por. tenże, *Kościół. Byt osobowy*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 9, red. B. Migut i in., Lublin 2002, kol. 1007, 1008.

⁶ Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Ducha Świętego Pana i Ożyciela*, Città del Vaticano, 1992, s. 78–81; 318–321.

Eucharystia jest ustanowioną przez Chrystusa pamiątką Jego śmierci i zmartwychwstania, a tym samym pamiątką całości Jego życia, które było nieustannym szukaniem i wypełnianiem woli Ojca. Dzieło zbawcze Chrystusa obejmuje całość Jego ziemskiego życia (misteria życia Jezusa), które spełnia się w misterium paschalnym. Było wolą Jezusa Chrystusa, aby dokonane przez Niego dzieło zbawcze przekazać swoim uczniom w formie obrzędowej. Dlatego podczas Ostatniej Wieczerzy

ustanowił eucharystyczną Ofiarę Ciała i Krwi swojej, aby w niej na całe wieki, aż do swego przyjścia, utrwalić Ofiarę Krzyża i tak umiłowanej Oblubienicy – Kościołowi powierzyć pamiątkę swej Męki i Zmartwychwstania: sakrament miłosierdzia, znak jedności, węzeł miłości, ucztę paschalną, w której pożywamy Chrystusa, w której dusza napęlnia się łaską i otrzymuje zadatek przyszłej chwały (KL 47).

Eucharystia jest aktualizacją ofiary Chrystusa i duchową ofiarą Kościoła. Od samego początku Kościół sprawuje Eucharystię jako pamiątkę Pana ze świadomością, że nie może ona być potraktowana jako mechaniczne powtarzanie rytu Ostatniej Wieczerzy. Czynić pamiątkę Chrystusa oznacza łączyć w akcie celebracji ofiarę Chrystusa z ofiarami zgromadzonego Kościoła. Słowa i gesty Chrystusa skierowane są w pierwszym momencie do Ojca, a następnie do zebranych uczniów. Chrystus najpierw błogosławi i dziękuje Ojcu za dar zbawienia, który w Nim i przez Niego ofiarował ludzkości. Dziękuje Ojcu za miłość okazaną ludziom w Jednorodzonym Synu, który stał się człowiekiem, aby okazać we wszystkim posłuszeństwo Ojcu i złożyć duchową ofiarę w imieniu całej ludzkości. Chrystus łączy w *berakah*, czyli modlitwie uwielbienia-dziękczynienia (*eulogia-eucharystia*), całą historię zbawienia. Nadaje w ten sposób Eucharystii wyraźną perspektywę historiozbawczą oraz ukierunkowanie na Ojca. W Eucharystii Chrystus objawia się jako pokorny Sługa Ojca i ludzkości, narzędzie naszego zbawienia. Chrystus aktualizuje tu złożoną Ojcu duchową ofiarę całego swego życia, która znajduje swą kulminację w krwawej ofierze krzyża. Celem tej aktualizacji jest składanie ofiary w imieniu i dla dobra całej ludzkości.

Ofiara Kościoła jako ofiara zgromadzenia eucharystycznego może być składana dzięki wiecznotrwałości kapłaństwa Chrystusa, który raz złożywszy ofiarę za ludzkość, nie potrzebuje jej powtarzać. Chrystus wypełnił ideę kapłaństwa, stając się dzięki pokorze oraz posłuszeństwu woli Ojca najdoskonalszym Kapłanem wszystkich wieków (por. Hbr 10,5-7). Kapłaństwo Chrystusa jest wiecznie aktywne, gdyż Jego doskonała ofiara może być aktualizowana zawsze, gdy chcą tego Jego uczniowie, przez łączenie z nią swoich duchowych ofiar. Eucharystia jest zawsze sprawowana przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie. Kościół w Eucharystii ofiaruje siebie samego, łącząc swoją ofiarę z ofiarą Wiecznego Kapłana Chrystusa. Chrystus, realizując w Eucharystii swoje kapłaństwo, dokonuje Paschy Kościoła. Kościół zaś, sprawując Eucharystię, dziękując Bogu i wielbiąc Go za dar zbawienia, a następnie karmiąc się Ciałem Chrystusa ofiarowanym dla

naszego zbawienia i pijąc Krew Nowego Przymierza, wchodzi w wewnętrzną komunię z Chrystusem, który w duchu pełnego oddania Ojcu i ludziom „był posłuszny aż do śmierci”. Tak oto również Kościół – Ciało Chrystusa – w całkowitym zjednoczeniu z Chrystusem i przez Chrystusa składa w ofierze samego siebie.

Małżeństwo znakiem misterium Chrystusa

Sakramenty są znakami misterium Chrystusa. Zbawcze misterium Boga raz dokonane w osobie Chrystusa znajduje w sakramentach swe naturalne przedłużenie. Sakrament małżeństwa jest znakiem misterium Chrystusa jako szczytowej realizacji misterium zaślubin Boga z ludźmi. Jest ono znakiem jednego z najważniejszych aspektów misterium Chrystusa. Eucharystia jest natomiast znakiem misterium paschalnego Chrystusa w jego pełni. Zawiera ona tym samym wszystkie misteria życia Jezusa oraz wszystkie aspekty misterium życia Jezusa Chrystusa.

Chrystus ma naturę boską i zarazem ludzką. Bóg kocha człowieka miłością jedyną, wierną i trwałą, którą w Starym Przymierzu objawił przez proroków, ale najpełniej w Nowym Przymierzu – w Jezusie Chrystusie. Misterium małżeństwa zasadza się więc na misterium Chrystusa. Chrystus objawia się ludzkości jako wysłannik miłości Ojca oraz jako „oblubieniec” i „małżonek ludzkości”. Miłość, jaką Bóg obdarza ludzi, objawiła się w tym, że potrafił On dać swoje życie za swój Kościół.

Znakiem sakramentalnym jest miłość obojga małżonków. Miłość ludzka staje się dla chrześcijan znakiem miłości, jaką Chrystus ofiarował całej ludzkości. Nie jest ona znakiem uświęcenia naturalnego, lecz nadprzyrodzonego. Przez sakrament małżeństwa relacja mężczyzny do kobiety jest szczególnym uczestnictwem w relacji Chrystusa do Kościoła. Tak jak Chrystus ofiarował się dla oczyszczenia i uświęcenia swojego Kościoła, tak małżonek winien obdarzać ofiarną miłością swą małżonkę. Kościół przyjmuje miłość Chrystusa, otwiera się na nią, umieszczając ją w samym centrum swej egzystencji, pragnąc żyć przez Chrystusa i tylko dla Niego. Mąż i żona, czerpiąc z tej miłości, zobowiązują się do jej realizacji w życiu małżeńskim przez wierność, ofiarność i czynienie daru z siebie.

Uwzględnienie wymiaru sakramentalnego pozwala dostrzec w małżeństwie jego istotę. Sakrament małżeństwa jest bowiem nie tylko znakiem pełni miłości ludzkiej, lecz staje się znakiem miłości bosko-ludzkiej, znakiem miłości Boga do człowieka, Chrystusa do Kościoła. Małżeństwo ze względu na swoje szczególne przeznaczenie modeluje konkretny czas historii jako aktu ciągłego stwarzania świata. Małżeństwo jest elementem historii zbawienia, ponieważ przez miłość mężczyzny i kobiety objawia się w świecie i kontynuuje komuniam zbawczej miłości, która w osobie Chrystusa łączy Boga z ludźmi.

Sakrament małżeństwa jest aktualizacją misterium Chrystusa jako misterium zaślubin, czyli objawienia miłości Ojca wobec Kościoła, oraz dobrowolnej ofiary i oddania się Kościoła Ojcu w Jezusie Chrystusie. Jest to znak misterium Chry-

stusa jako znaku jedności Boga z ludźmi, a przede wszystkim jako znaku miłości Chrystusa do Kościoła.

Chrystus przez swoją obecność wniósł błogosławieństwo i radość na wesele w Kanie, przemienił wodę w wino, zapowiadając w ten sposób nadejście nowego i wiecznego przymierza. Jak bowiem niegdyś Bóg wyszedł naprzeciw swojemu ludowi z przymierzem miłości i wierności, tak teraz Zbawca ludzkości ukazuje się jako Oblubieniec Kościoła, zawierając z nim przymierze przez swoje misterium paschalne⁷.

ŻYCIE MAŁŻEŃSKIE A UCZESTNICTWO W EUCHARYSTII

Małżeństwo jako przymierze mężczyzny i kobiety w Bogu

W posoborowej teologii małżeństwa akcentuje się głównie ideę przymierza. Przymierze to oznacza wspólnotę całego życia mężczyzny i kobiety. Zostało ono między ochrzczonejmi podniesione przez Chrystusa do godności sakramentu. Przymierze to ze swej istoty ma na celu dobro małżonków oraz zrodzenie i wychowanie potomstwa⁸. Za ontologiczną podstawę małżeństwa trzeba uznać bycie jednością, komunią mężczyzny i kobiety ze sobą w Bogu. Aby wspólnota dwojga ludzi mogła otwierać się na pełnienie kolejnych funkcji, przede wszystkim rodzicielstwa i wychowania potomstwa, ewangelizacji, świadectwa, musi realizować się komuniam – przymierze małżonków. Dzięki niemu związek dwojga ludzi, w którym stają się jednym ciałem i jednym duchem, wypełnia zadania budowania jedności i rozwijania każdego dnia miłości ofiarnej przez spełnianie podstawowych obowiązków. Zgoda małżeńska jest podstawą zawarcia sakramentu małżeństwa, a zarazem aktem podporządkowania się małżonków woli Bożej.

Pisząc o relacji małżeństwa i Eucharystii, papież Benedykt XVI wyraźnie stwierdza: „Eucharystia, sakrament miłości, wykazuje szczególny związek z miłością między mężczyzną i kobietą, którzy są złączeni małżeństwem. Koniecznością szczególną naszych czasów jest pogłębienie tego związku”⁹. Dalej wyjaśnia:

Eucharystia wzmacnia w sposób niewyczerpany jedność i nierozzerwalną miłość każdego chrześcijańskiego małżeństwa. W nim, na mocy sakramentu, węzeł małżeński jest wewnętrznie powiązany z jednością eucharystyczną Chrystusa-Oblubieńca z Kościołem-Oblubienicą (por. Ef 5,31-32). Wzajemne wyrażenie zgody, którą mąż i żona wypowiada w Chrystusie, i która czyni z nich wspólnotę życia i miłości, ma również wymiar eucharystyczny. W rzeczywistości w teologii Pawłowej, miłość

⁷ *Obrzędy sakramentu małżeństwa. Dostosowane do zwyczajów diecezji polskich. Wydanie trzecie według drugiego wydania wzorcowego* (OSM), Katowice 2003, nr 6.

⁸ Por. *Kodeks prawa kanonicznego* (KPK), Poznań 1984, kan. 1055 § 1.

⁹ Benedykt XVI, *Adhortacja Sacramentum caritatis* (SC), 22 II 2007, nr 27.

małżeńska jest znakiem sakramentalnym miłości Chrystusa do swego Kościoła, miłości, która ma swój punkt kulminacyjny w krzyżu, który jest wyrazem Jego „zaślubin” z ludzkością, a zarazem źródłem i centrum Eucharystii. Dlatego Kościół okazuje szczególną bliskość duchową wszystkim, którzy oparli swoją rodzinę na sakramencie małżeństwa (SC 27).

W nauczaniu papieskim Eucharystia łączy się z najważniejszymi cechami miłości małżeńskiej, z jednością i nierozzerwalnością. Łączy ona coraz ściślej miłość małżeńską z miłością Bożą oraz przemienia małżeńską miłość na wzór miłości Chrystusa do Kościoła. Eucharystia łączy się w pełni z jednością małżeństwa.

Wierna, nierozzerwalna i wyłączna więź, która łączy Chrystusa z Kościołem, i która znajduje wyraz sakramentalny w Eucharystii, łączy się z pierwotną antropologiczną zasadą, według której mężczyzna winien być złączony w sposób definitywny z jedną tylko kobietą i, na odwrót, ona z jednym tylko mężczyzną (por. Rdz 2,24; Mt 19,5 – SC 28).

Eucharystia łączy się też w oczywisty sposób z nierozzerwalnością małżeństwa. Eucharystia zawiera i wyraża nieodwracalność miłości Boga w Chrystusie do swego Kościoła. Taka nieodwracalna miłość stoi też u podstaw więzi małżeńskiej. Eucharystia jest dla sakramentu małżeństwa nieustannym źródłem tej nierozzerwalności, „której każda prawdziwa miłość nie może nie pragnąć gorąco” (SC 29).

Ożywianie łaski sakramentu małżeństwa w Eucharystii

Z Eucharystii jako sakramentalnej aktualizacji ofiary Chrystusa płynie moc do przeżywania małżeństwa w nowych wymiarach królestwa Bożego. Podstawą do zrozumienia tej prawdy jest dostrzeżenie w całym życiu Jezusa Chrystusa bezgranicznej miłości Ojca i braci, która swój szczyt osiąga w tajemnicy krzyża. W Eucharystii miłość małżeńską umacnia Ten, który jako pierwszy nas umiłował. „Jezus w Eucharystii daje nie coś, ale siebie samego; ofiaruje On swoje ciało i przelewa swoją krew. W ten sposób daje całą swą egzystencję, objawiając pierwotne źródło tej miłości” (SC 7).

Kluczem do odczytania całego życia Jezusa Chrystusa jest ofiara, choć nie wolno Go do niej redukować¹⁰. Ofiara ta ma charakter duchowy, gdyż pragnienie wypełnienia woli Ojca rodzi się w każdej chwili życia w sercu Zbawiciela, ale też „materializowana” jest w konkretności słów i czynów, aż po przelanie krwi na krzyżu (krwawa ofiara). Katechizm ukazuje życie Jezusa jako ofiarowane Ojcu w myśl Hbr 10,5-10, dlatego do Jezusa, zwłaszcza do tajemnicy Jego Wcielenia, odniesione są

¹⁰ Bartnik stwierdza: „choć nie należy redukować Go (Jezusa Chrystusa) i Jego życia do samej ofiary, to jednak chrystologia sprzyja ofiarniczej wizji stworzenia, przenikniętego złem, grzechem i ograniczeniem [...]. Stan »rajski« stworzenia może być przywrócony tylko przez ofiarę” (*Dzieło Jezusa Chrystusa. Ofiara krzyżowa*, w: *Jezus Chrystus...*, s. 169).

zaczepnięte stamtąd słowa: *przychodząc na świat, mówi: [...] Oto idę [...] abym spełniał wolę Twoją, Boże [...]. Na mocy tej woli uświęceni jesteście przez ofiarę ciała Jezusa Chrystusa raz na zawsze*. Od chwili Wcielenia Syn Boży podejmuje Boży zamysł zbawienia i pragnie całkowicie wypełnić wolę Ojca, czyniąc z niej swój codzienny „pokarm” (por. J 4,34)¹¹. Jest to Chrystusowa komunია miłości z Ojcem (por. KKK 606, 607). W kluczu ofiarniczym należy odczytać także początek publicznej działalności Jezusa. Katechizm nawiązuje do chrztu Jezusa w Jordanie, udzielonego przez Jana Chrzciciela, który zobaczył i wskazał w Jezusie Baranka Bożego gładzącego grzech świata (por. J 1,29). Tytuł „Baranka Bożego” przywołuje zarówno cierpiącego Sługę Jahwe, który w milczeniu pozwala prowadzić się na zabicie, jak i baranka paschalnego – symbol odkupienia Izraela w czasie pierwszej Paschy (por. KKK 608) oraz symbol ostatecznego zwycięstwa nad grzechem¹². Dla całej misji Jezusa oznacza to miłość aż poza granice ludzkiej logiki, aż po złożenie w całkowitej świadomości i wolności daru ze swojego życia: *Nikt mi go nie zabiera, lecz Ja od siebie je oddaję* (J 10,18; por. KKK 609)¹³.

Jezus najpełniej wyraził dobrowolną ofiarę z siebie w przeddzień swej śmierci, podczas Ostatniej Wieczerzy, kiedy biorąc chleb starej Paschy, czyni zeń Pokarm nowej Paschy – *to jest Ciało moje, które za was będzie wydane* (Łk 22,19), a biorąc kielich dziękczynienia za stare przymierze przemienia go w kielich nowego przymierza – *To jest moja Krew Przymierza, która za wielu będzie wylana na odpuszczenie grzechów* (Mt 26,28; por. KKK 610)¹⁴. Ofiara całego życia Jezusa, tak jak znalazła swój najpełniejszy wyraz w wieczniku, tak znajduje swoje dopełnienie i kulminację w Ogrodzie Oliwnym. Agonia w Getsemani stanowi zwieńczenie wszystkich duchowych ofiar Jezusa. „Kielich Nowego Przymierza, który Jezus uprzedził już w czasie Ostatniej Wieczerzy, ofiarując siebie samego, przyjmuje On następnie z rąk Ojca podczas agonii w Getsemani” (KKK 612). Tu Jezus Chrystus przelał pierwszą krew niebędącą jeszcze krwią biczowania, koronowania cierniem i krzyżowania, ale krwią wewnętrznej ofiary przyjęcia zbawczej woli Ojca. Jest to krew, jak mówi papież Jan Paweł II, której świadkami są drzewa rosnące do dziś nad potokiem Cedron (por. EdE 3). Choć Jezus w trwodze modlił się najpierw: *Abba, Ojcze [...] zabierz ten kielich ode Mnie*, to jednak druga część modlitwy brzmi: *Lecz nie to, co Ja chcę, ale to, co Ty* (Mk 14,36). Nie wiadomo jak długi był czas pomiędzy błaganiem Ojca o zabranie kielicha a wyrażeniem

¹¹ W misterium Wcielenia, które ma miejsce w łonie Maryi poślubionej Józefowi, objawia się ścisły związek misterium Chrystusa z małżeństwem. Jezus staje się tu okazją do rozpoznawania woli Bożej i podporządkowania się jej przez oboje małżonków.

¹² Por. H. Witczyk, „*Oto Baranek Boży zwycięży grzech świata*” (J 1,29) *Eucharystia a grzech świata*, w: *Biblia a Eucharystia*, red. S. Szymik, Lublin 1997, s. 127–149.

¹³ Por. S. Budzik, *Taka jest wiara Kościoła...*, s. 124–127.

¹⁴ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* (EdE), 17 IV 2003, nr 11; J. Kudasiewicz, *Teksty ustanowienia Eucharystii*, w: *Biblia...*, s. 63–82.

decyzji posłuszeństwa na cierpienie i śmierć. Ten czas „pomiędzy” jest kulminacją ofiary duchowej, przed którą Jezus prosi apostołów, aby z Nim czuwali.

Ofiara krzyża, czyli śmierć Chrystusa, jest jedyną i ostateczną ofiarą za zbawienie świata.

Jest ona najpierw ofiarą paschalną, będącą spełnieniem starej paschy i ostatecznym odkupieniem ludzi przez Baranka gładzącego grzech świata, a także ofiarą Nowego i Wiecznego Przymierza, przywracającą człowiekowi komunię z Bogiem oraz dokonującą pojednania z Nim przez Krew Nowego Przymierza (KKK 613).

Jest to ofiara jedyna, dopełniająca i przekraczająca wszelkie dotychczasowe i późniejsze ofiary. W niej współlistnieje *semel et semper*, jest ona bowiem złożona raz jeden, a jednocześnie złożona na stałe. W niej spotykają się dwie ofiary – Ojca, który wydaje swojego Syna dla zbawienia ludzi oraz Syna, który „dobrowolnie i z miłości ofiaruje [...] swoje życie Ojcu przez Ducha Świętego, aby naprawić nasze nieposłuszeństwo” (KKK 614). Krzyżowa ofiara Chrystusa zawiera w sobie całość Jego życia, każdą chwilę spełniania woli Ojca, a tym bardziej decyzję podjętą w Ogrodzie Oliwnym. Jest tym, co się działo w sercu Zbawiciela, w Jego bosko-ludzkiej świadomości i nie można jej ujmować tylko jako krwi przelanej na wzór przelewanej krwi nieświadomego baranka. W ofierze Jezusa Chrystusa łączy się żertwa ofiarna i kapłan, świadoma miłość Ojca i miłość braci. Ta miłość nadaje ofierze Chrystusa wartość odkupieńczą i wynagradzającą, ekspiacyjną i zadośćczyniącą. W ofierze krzyżowej Jezus zastępuje swoim posłuszeństwem nasze zapoczątkowane w Adamie nieposłuszeństwo, a co więcej, dokonuje wynagrodzenia za nasze winy i zadośćuczynienia Ojcu za nasze grzechy (por. KKK 615)¹⁵. Jezus spełnia swoją ofiarę na krzyżu. Na pytanie, co sprawia, że żaden człowiek, nawet najświętszy, nie był w stanie wziąć na siebie grzechów wszystkich ludzi i ofiarować się za wszystkich, Katechizm odpowiada: „istnienie w Chrystusie Boskiej Osoby Syna, która przekracza i równocześnie obejmuje wszystkie osoby ludzkie oraz ustanawia Go Głową całej ludzkości, umożliwiła Jego ofiarę odkupieńczą za wszystkich” (KKK 616)¹⁶. Ofiara Chrystusa ma charakter uniwersalny – obejmuje wszystkich ludzi, ale też osobowy – jest zbawieniem i odkupieniem człowieka w jego bycie indywidualnym. Ofiara życia Jezusa przyniosła zbawienie ludzkości nie tylko w znaczeniu moralnym i wzorcowym, ale głównie w znaczeniu rzeczowym i przedmiotowym.

Na tej podstawie Katechizm stwierdza:

To jednoznaczne podkreślenie nierozzerwalności więzi małżeńskiej mogło zaniepokoić i wydawać się wymaganiem nie do wykonania (por. Mt 19,10). Jednak Jezus

¹⁵ Por. K. Klauza, *Krzyż. Krzyż Chrystusa*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 10, red. E. Ziemann i in., Lublin 2004, kol. 16–18.

¹⁶ Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa...*, s. 707–518; J. Buxakowski, *Jezus Chrystus – osoba i czyn* („Teologia prawd wiary”, t. 5), Pelplin 2000, s. 270–301.

nie obarczał małżonków ciężarem niemożliwym do udźwignięcia i zbyt wielkim (por. Mt 11,29-30), bardziej uciążliwym niż Prawo Mojżeszowe. Przychodząc, by przywrócić pierwotny porządek stworzenia, naruszony przez grzech, Jezus daje siłę i łaskę do przeżywania małżeństwa w nowych wymiarach Królestwa Bożego. Idąc za Chrystusem, wyrzekając się siebie, biorąc na siebie swój krzyż (por. Mk 8,34), małżonkowie będą mogli „pojąć” (por. Mt 19,11) pierwotny sens małżeństwa i przeżywać je z pomocą Chrystusa. Łaska małżeństwa chrześcijańskiego jest owocem Krzyża Chrystusa, będącego źródłem całego życia chrześcijańskiego (KKK 1615).

Dlatego nieustannym odnawianiem i ożywianiem małżeństwa jest Eucharystia.

Więź małżeństwa i Eucharystii wpisana w więź Kościoła i Eucharystii

Z całą pewnością zagadnienie więzi małżeństwa i Eucharystii należy odnieść do tej więzi, jaka zachodzi pomiędzy Kościołem a Eucharystią. Nauczanie Kościoła na ten temat zawarte jest w najpełniejszy sposób w encyklice Jana Pawła II *Ecclesia de Eucharistia*.

Chrystus buduje za pomocą Eucharystii swą sakramentalną – misteryjną więź z każdym wiernym uczestnikiem Eucharystii.

Włączenie w Chrystusa, jakie dokonuje się w Chrzcie św., odnawia się i nieustannie umacnia przez uczestnictwo w Ofierze eucharystycznej, przede wszystkim gdy jest to uczestnictwo pełne przez udział w Komunii sakramentalnej. Możemy powiedzieć, że nie tylko każdy z nas przyjmuje Chrystusa, lecz także Chrystus przyjmuje każdego z nas. Zacieśnia więzy przyjaźni z nami [...]. My właśnie żyjemy dzięki Niemu [...]. W Komunii eucharystycznej realizuje się w podniosły sposób wspólne, wewnętrzne zamieszkiwanie Chrystusa i ucznia (EdE 22).

Budowanie głębszej więzi jednego ze współmałżonków z Chrystusem jest zawsze głębszym zjednoczeniem obojga małżonków w Chrystusie.

Chrystus mocą swojego Ducha jednoczy wszystkich ludzi, w tym szczególnie umacnia te więzy, które w Nim zostały zawarte. Duch Święty, którego Chrystus udziela w każdej Eucharystii, a zwłaszcza w Komunii św., daje małżonkom nowe serce i czyni ich zdolnymi do wzajemnej miłości, tak jak Chrystus nas ukochał, i do służenia życiu poprzez udział w tajemnicy chrześcijańskiej, w ich związku bowiem dopełnia się tajemnica paschalna śmierci i zmartwychwstania. Zjednoczenie małżonków w Chrystusie jest o wiele silniejsze niż jakiegokolwiek zjednoczenie budowane wyłącznie wysiłkiem ludzkim. Odnosi się to w pełni do zjednoczenia z Chrystusem w Eucharystii (por. DP 5)¹⁷.

Chrystus poprzez więź z każdym z uczestników w Komunii św. także małżonków czyni sakramentem, czyli znakiem zjednoczenia z Nim. W odniesieniu do małżon-

¹⁷ Przywołany w tym miejscu dekret o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis* w ten sposób wyraża się w numerze 6: „Nie zbuduje się jednak żadnej wspólnoty chrześcijańskiej, jeżeli nie jest ona zakorzeniona w celebracji Najświętszej Eucharystii”.

ków ma to szczególne zastosowanie, gdyż stają się oni sakramentem zjednoczenia z Chrystusem nie tylko dla ludzi „z zewnątrz”, ale przede wszystkim w odniesieniu do swych dzieci, a następnie całej rodziny. Małżeństwo, które zostało wyniesione do godności sakramentu, dla chrześcijan jest ze swej natury znakiem przymierza i komunii Boga z człowiekiem i Chrystusa z Kościołem. Małżonkowie chrześcijańscy przez całe swoje życie winni pełnić misję ukazywania w sposób wyraźny wiecznego przymierza Boga ze światem. W wierze chrześcijańskiej małżeństwo jest przedstawiane jako Dobra Nowina: wzajemna i pełna, jedyna i nierozzerwalna więź między mężczyzną i kobietą, powołanymi do dawania życia.

Jednocząc się z Chrystusem, Lud Nowego Przymierza daleki jest od zamykania się w sobie, staje się „sakramentem” dla całego rodzaju ludzkiego (por. KK 1), znakiem i narzędziem zbawienia dokonanego przez Chrystusa, światłem świata i solą ziemi (por. Mt 5,13-16) dla odkupienia wszystkich (EdE 22).

ZASADY UCZESTNICTWA MAŁŻONKÓW W CELEBRACJI EUCHARYSTII

Podstawową zasadą wszelkiego uczestnictwa w Eucharystii jest świadomość stania przed Bogiem i pokornej służby Jemu w Chrystusie mocą Ducha Świętego. Główną zasadą liturgii jest pierwszeństwo działania Chrystusa – Kapłana Nowego i Wiecznego Przymierza oraz uprzedzające, a zarazem uświęcające działanie Ducha Świętego. Od strony uczestników istotne jest słuchanie słowa Bożego jako świętej woli Ojca, którą każdy uczestnik Mszy św. podejmuje się spełnić (ofiara duchowa). Ofiary duchowe poszczególnych wiernych są następnie przyniesiona do ołtarza jako chleb i wino, które w liturgii Eucharystii staną się Ciałem i Krwią Chrystusa. Oznacza to, że zostają one włączone w jedyną ofiarę Jezusa Chrystusa, która w Eucharystii zostaje uobecniona na sposób sakramentalny. Komunia św. jest zjednoczeniem z Chrystusem, sprawcą jedynej ofiary miłej Bogu. Zjednoczenie to dokonuje się mocą Ducha Świętego, który włącza duchowe ofiary wiernych w ofiarę Chrystusa.

Przygotowanie i obrzędy wstępne

Wspomniana wyżej podstawowa zasada każdego uczestnictwa we Mszy św., polegająca na pragnieniu wejścia w aktualizujące się misterium Chrystusa, ma wymiar ściśle osobowy. Chrześcijanin, w tym przypadku jako osoba realizująca powołanie małżeńskie, ma zapragnąć spotkania i zjednoczenia z Bogiem w Jezusie Chrystusie. W obliczu Chrystusa ukryte jest oblicze samego Boga, Kościoła, nasze własne oraz drugiego człowieka¹⁸, w tym także współmałżonka. Jezus Chrystus

¹⁸ Jan Paweł II, List apostolski *Novo millennio ineunte*, 6 I 2001, nr 9.

jest drogą do Ojca (por. J 14,1-14) oraz drogą do drugiego człowieka (por. RH 13). Już w przygotowaniu do Mszy św. małżonkowie stają przed Bogiem jako jedno ciało, zjednoczone w Chrystusie. Pragną trwać przy Tym i w Tym, który jest zasadą ich jedności. Małżonkowie pozostają zawsze razem, nawet wtedy, gdy są fizycznie rozdzieleni. Najpełniejszym znakiem ich jedności jest wspólny udział w Eucharystii, ale nawet wtedy, gdy z jakiegoś powodu uczestniczą we Mszy św. oddzielnie „przynoszą jedno drugiego w sercu”. Obrzędy wstępne, czyli wejście, pozdrowienie, akt pokutny, *Kyrie*, Chwała i kolekta, mają charakter wstępu, wprowadzenia i przygotowania. „Ich celem jest to, aby wierni gromadzący się razem, stanowili wspólnotę oraz przygotowali się do uważnego słuchania Bożego słowa i godnego sprawowania Eucharystii”¹⁹. Małżonkowie szukają tu przede wszystkim więzi z Chrystusem, a w Nim między sobą.

Liturgia słowa

Już na samym progu liturgii słowa małżonkom winna towarzyszyć świadomość, że „uczestnicząc w Ofierze eucharystycznej, tym źródle i zarazem szczyście całego życia chrześcijańskiego, składają Bogu boską Żertwę ofiarną, a wraz z nią samych siebie, w ten sposób zarówno przez składanie ofiary, jak i przez Komunię świętą, wszyscy biorą właściwy sobie udział w czynności liturgicznej” (KK 11). Łączy się to z konkretną aplikacją słów św. Pawła:

a zatem proszę was, bracia, przez miłosierdzie Boże, abyście dali ciała swoje na ofiarę żywą, świętą, Bogu przyjemną, jako wyraz waszej rozumnej służby Bożej. Nie bierzcie więc wzoru z tego świata, lecz przemieniajcie się przez odnawianie umysłu, abyście umieli rozpoznać, jaka jest wola Boża: co jest dobre, co Bogu przyjemne i co doskonałe (Rz 12,1-2).

Istotą uczestnictwa w liturgii słowa jest nie tylko samo słuchanie słowa Bożego i komunია z Bogiem w Jego słowie, ale też ukształtowanie konkretnej ofiary duchowej, będącej owocem poznania woli Bożej, zawartej w Jego słowie i posłuszeństwa jej. W przypadku małżonków ofiara ta dotyczy większej miłości siebie nawzajem w Bogu, hojności w przekazywaniu nowego życia oraz odpowiedzialnego wobec Boga wychowania dzieci. Niekiedy jest ona związana z wyzwaniem, jakie niesie niemożność zrodzenia własnego potomstwa.

Ponadto w czytaniach, które homilia wyjaśnia,

Bóg przemawia do swego ludu, ujawnia misterium odkupienia i zbawienia oraz dostarcza wiernym duchowego pokarmu. Sam Chrystus przez swoje słowo jest obecny pośród wiernych. Lud przyswaja sobie to Boże słowo w milczeniu i przez śpiewy oraz przyłącza się do niego przez wyznanie wiary; nakarmiony tym słowem

¹⁹ *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego (OWMR)*, Poznań 2004, nr 46.

zanosi modlitwę powszechną w potrzebach całego Kościoła i za zbawienie całego świata (OWMR 55).

Życie słowem Bożym każdego chrześcijanina, każdego małżeństwa i wspólnoty bierze swój początek z Eucharystii i do niej zmierza. Liturgia słowa zakłada wcześniejszą osobistą medytację Pisma Świętego oraz osobisty i wspólny wysiłek orientowania życia według objawionej w nim woli Bożej. Liturgia słowa, będąc świętowaniem obecności Chrystusa w Jego słowie i wsłuchiowaniem się w Jego naukę, łączy w sobie aspekt celebracyjny i egzystencjalny. Z niej też małżonkowie czerpią inspirację do wejścia w ucztę ofiary i komunii oraz moc do codziennego życia.

Liturgia eucharystyczna

Idąc za przykładem Chrystusa, który wziął chleb i kielich, złożył dzięki, połamał i podał swoim uczniom, mówiąc: Biercie, jedzcie, pijcie; „to jest Ciało moje; to jest kielich Krwi mojej. To czyńcie na moją pamiątkę”, Kościół ułożył celebrację liturgii eucharystycznej w następujący sposób: podczas przygotowania darów przynosi się do ołtarza chleb i wino z wodą, które Chrystus wziął w ręce; „w czasie modlitwy eucharystycznej składane jest Bogu dziękczynienie za całe dzieło zbawienia, a złożone dary stają się Ciałem i Krwią Chrystusa, które podczas komunii stają się pokarmem” (OWMR 72). Modlitwa eucharystyczna, jako modlitwa dziękczynienia i uświęcenia, stanowi ośrodek i szczyt całej celebracji; „znaczenie tej modlitwy polega na tym, aby całe zgromadzenie wiernych zjednoczyło się z Chrystusem w głoszeniu wielkich dzieł Bożych i w składaniu Ofiary” (OWMR 78).

Podjęta w czasie liturgii słowa ofiara duchowa uczestników zostaje „zmaterializowana”, wyrażona w znaku, gdy na ołtarz przynoszone są dary chleba i wina. Chleb i wino łączą w sobie wymiar paschalny sprawowanej ofiary Chrystusa i ofiary duchowe uczestników Eucharystii. Jezus Chrystus mocą Ducha Świętego przemienia je w swoje Ciało i Krew, łączy je w sakramentalny sposób ze swoją jedyną ofiarą i składa Ojcu Niebieskiemu jako tę jedyną ofiarę, która ma moc zbawienia i w pełni podoba się Ojcu. Jest ona bowiem złożona z całego serca i bez reszty, raz na zawsze. Ofiara członków zgromadzenia liturgicznego, która jest zawsze niepełna i niesie w sobie jakąś niedoskonałość, staje się na sposób sakramentalny ofiarą Tego, który do końca i bez reszty, raz na zawsze złożył swoją ofiarę. Jego ofiara staje się ofiarą Kościoła i jego poszczególnych członków włączającą w proces zbawczy dokonywany przez Chrystusa. Akt ten nabiera szczególnego znaczenia, gdy składającymi ofiarę są małżonkowie. Ich ofiara duchowa to coraz głębsze pragnienie miłosego zjednoczenia we wszystkich okolicznościach życia. W liturgii eucharystycznej pragnienie to włączone zostaje przez Chrystusa w Jego ofiarę i staje się w ten sposób uwielbieniem dla Ojca. Przez ten akt ofiarowania

małżonkowie jeszcze ściślej łączą się z Chrystusem, napełniają mocą Jego Ducha i ukierunkowują swoje życie na Ojca.

W anamnezie Kościoła „wspomina mękę, zmartwychwstanie i chwalebne wniebowstąpienie Jezusa Chrystusa” oraz „przedstawia Ojcu ofiarę Jego Syna, który nas z Nim pojednał” (KKK 1354). Ofiara ta jest przede wszystkim dokonana raz na zawsze ofiarą Chrystusa oraz ofiarą Kościoła, składaną przez Kościół zgromadzony tu i teraz w łączności z całym Kościołem pielgrzymującym i Kościołem chwalebnym w modlitwie także za zmarłych. Modlitwa wstawiennicza ogarnia cały Kościół w niebie i na ziemi, żywych i zmarłych, pasterzy Kościoła i cały lud odkupiony. Jest ona wyrazem przynależności Eucharystii do całego Kościoła. Małżonkowie, jak każdy uczestnik liturgii eucharystycznej, budują swą jedność z Kościołem, a Kościół przez Chrystusa zostaje budowany w ich duszach, w ich byciu „jednym ciałem”. Ważna jest też ich modlitwa za Kościół w zjednoczeniu z Chrystusem – Kapłanem.

Komunia święta

Małżonkowie są szczególnie ważnymi adresatami stwierdzenia konstytucji *Lumen gentium*: „Posileni [...] w świętej Komunii Ciałem Chrystusowym, w konkretny sposób przedstawiają jedność Ludu Bożego, której stosownym znakiem i cudowną przyczyną jest ten Najświętszy Sakrament” (nr 11).

W praktyce współczesnego Kościoła dość często Eucharystia bywa sprowadzona wyłącznie do uczty. Pamiętać jednak należy, że uczta eucharystyczna jest godziwa, gdy wcześniej dokonało się poprzez ofiarę duchową zjednoczenie z Jezusem Chrystusem. Dopiero wtedy ma sens komunია z Jezusem Chrystusem składającym Ojcu duchowe ofiary wiernych. Jeżeli rzeczywiście duchowa ofiara uczestników Eucharystii została podjęta w czasie liturgii słowa, przyniesiona na ołtarz w znaku chleba i wina, a następnie przemieniona w Ciało Jezusa Chrystusa, a tym samym ofiarowana Ojcu, wtedy Komunia święta jest kulminacją uczestnictwa w Eucharystii. W kontekście takiego rozumienia przygotowania do przyjęcia Komunii świętej ustają wszelkie spory o grzechy powszednie i śmiertelne. W momencie, w którym zrozumiemy, że najważniejsza jest żywa więź z Bogiem, łaska trwania w Nim, pragnienie zerwania z grzechem ze względu na poddanie swojego życia woli Ojca, główny akcent zostaje postawiony na złożenie duchowej ofiary. To ona warunkuje uprawnione i godne przyjęcie Ciała i Krwi Pańskiej. Koniecznie jednak trzeba dodać, że duchową ofiarę musimy zawsze rozumieć w łączności z sakramentem pokuty, bo przecież posłuszeństwo woli Ojca, wypełnianie Jego woli łączy się jak najściślej z sakramentem pokuty i pojednania sprawowanym poza Eucharystią. To właśnie sakrament pokuty i związane z nim kierownictwo duchowe jest tą rzeczywistością, dzięki której chrześcijanin nawraca się i ukierunkowuje swoje życie na pełnienie woli Ojca. Sakrament ten jest nieustannym przypomnieniem potrzeby ofiary duchowej jako warunku uczestnictwa w ofierze eucharystycznej.

Odnosi się to w pełni do małżonków, do ich uczestnictwa w Komunii świętej oraz całości życia ukierunkowanego na wzajemną jedność w Bogu.

Owocami Komunii świętej są: pogłębienie zjednoczenia z Chrystusem; wzrost życia duchowego; ochrona przed grzechem; umocnienie miłości, słabnącej w życiu codziennym, a w rezultacie zgładzenie grzechów powszednich; zachowanie od przyszłych grzechów śmiertelnych przez miłość, którą rozpala; zjednoczenie z Chrystusem, a w Chrystusie zjednoczenie wszystkich wiernych w jedno Ciało, czyli Kościół (por. KKK 1391–1397). W odniesieniu do Komunii świętej małżonków na szczególne zaakcentowanie zasługuje łaska pogłębienia ich jedności w Chrystusie. Od chwili zawarcia sakramentu małżeństwa jest On bowiem główną zasadą ich jedności, która ożywa na sposób sakramentalny w każdej Komunii świętej.

Kult Eucharystii poza Mszą świętą

Tajemnica Eucharystii jest też przypomnieniem wezwania do nieustannego czuwania i trwania przy Chrystusie. Wezwanie to jest w szczególności skierowane do małżonków. Przy Chrystusie, podejmującym swoją ofiarę duchową w Ogrodzie Oliwnym, nie trwał żaden z apostołów, bo wszyscy posnęli, a jedynym, który nie spał, był Judasz, doprowadzający w tym momencie akt zdrady Mistrza do ostatecznego spełnienia. Czy tamta sytuacja nie powtarza się w naszych czasach? W Kościele nieustannie rozbrzmiewa zaproszenie Jezusa: *zostańcie tu i czuwajcie* (Mk 14,34). Jest to wołanie o wytrwanie przy Chrystusie poprzez branie udziału w eucharystycznej ofierze, zjednoczenie z Nim w każdej ofierze Mszy św., ale jednocześnie poprzez trwanie przy Nim w Jego substancjalnej obecności w Najświętszym Sakramencie. Są to wszystko wyzwania płynące z Eucharystii jako ofiary. Koniecznie trzeba jednak dodać, że to czwanie jest też ofiarą – ofiarowaniem czasu i codzienności. Nie pojmie zbawczego sensu Eucharystii ten, kto nie czuje się zaproszony do częstego uczestnictwa w tej ofierze i do trwania w Jego obecności w Najświętszym Sakramencie. Małżonkowie są w szczególności sposobem wezwani do wzajemnego budowania komunii w zjednoczeniu z Chrystusem eucharystycznym.

THE COMMON PARTICIPATION OF SPOUSES IN THE EUCHARIST

Summary

This article refers first to the Church's recent teaching on the Eucharist and the sacrament of matrimony, and second shows a close relation between the two sacraments and the principle of participation of spouses in the Eucharist. The principles issue from the very essence of the Holy Mass and its structure. They are also dictated by the sacramental bond that ties spouses. The bond between the Eucharist and matrimony issues from their reference to the mystery of Christ. Both the sacraments are signs of Christ's mystery; the

Eucharist makes the whole of Christ's mystery present, and matrimony is a sign of Christ's mystery as a mystery of the nuptials, that is the revelation of the Father's love towards the Church and of the Church's voluntary resignation to the Father in Jesus Christ. It is a sign of Christ's mystery, interpreted as a sign of the unity of God and people, and first of all a sign of Christ's love towards the Church. Marriage as a covenant between a man and a woman in God is revived, or is constantly reborn, by the spouses' participation in the sacrament of the altar. Moreover, the bond between matrimony and the Eucharist is inscribed in the bond between the Church and the Eucharist.

Słowa kluczowe: Eucharystia, Komunia św. małżonków, małżeństwo, sakrament małżeństwa, uczestnictwo we Mszy św.

Keywords: Eucharist, Holy Communion of spouses, marriage, participation in the Holy Mass, Sacrament of matrimony